

**СТАНИСЛАВ ЛЕМ
КОГАТО СПРЕ ВРЕМЕТО
ОТКЪС ОТ
НАУЧНОФАНТАСТИЧНИЯ
РОМАН „ЗАВРЪЩАНЕ ОТ
ЗВЕЗДИТЕ“**

Превод от полски: [Неизвестен], 1972

chitanka.info

— Виждала ли си някога космически кораб от класата на „Прометей“?

— Не.

— Много е голям. На земята би тежал повече от триста хиляди тона.

— Но вие бяхте толкова малко!

— Дванадесет. Том Ардер, Олаф, Арне, Томас — пилоти. Разбира се, и аз. И седем души учени. Но ако мислиш, че там беше просторно, грешиш. Девет десети от масата е гориво. Фото-реактори. Складове, запаси, резервни системи — за жилищна площ оставаше съвсем малко. За всеки имаше кабина, без да се броят общите. Щурманската е в централната част на кораба. Малки ракети за кацане и още по-малки ракети-сонди — за вземане на проби от слънчевата корона...

— В такава ли беше на Арктур?

— Да. И Ардер.

— А защо не излетяхте заедно?

— В една ракета ли? Това намалява шансовете.

— Защо?

— Сондата е преди всичко охлаждане, разбираш ли? Нещо като летящ хладилник. Има толкова място, колкото да седне човек. Седиш в ледена черупка. Ледът се топи по стените на бронята и отново се натрупва по тръбите. Компресорите могат да откажат. Достатъчни се няколко минути и — край. Защото навън е осем, десет или дванадесет хиляди градуса. Ако компресорите откажат в двуместна ракета, ще загинат двама души. А така — само един. Разбираш ли?

— Разбирам.

Тя сложи ръката си на белега.

— Това... там ли се случи?

— Не, Ери... по-добре да ти разкажа нещо друго, искаш ли?

— Добре.

— Само че за него никой не знае.

— За това ли?

Под топлината на пръстите ѝ белегът като че ли започна да оживява.

— Да.

— А Олаф?

— И Олаф. Никой. Аз ги измавих, Ери. Длъжен съм да ти разкажа... Това се случи на шестата година. Вече се връщаме, но във облака не можехме да се движим много бързо. Величествена гледка — колкото по-бързо се движи корабът, толкова по-силно луминесцира облакът. След нас се влачеше опашка — не като на кометите, а по-скоро като полярно сияние — разпростряла се от двете ни страни навътре в небето, към алфа от Еридан, на хиляди и хиляди мили... Ардер и Енесън вече ги нямаше. Вентура също. Винаги се събуждах в шест сутринта, когато осветлението преминаваше от синьо в бяло. Чух Олаф, който говореше от командната кабина. Беше забелязал нещо интересно. Слязох долу. Радарът показваше едно петънце, малко встрани от курса. Дойде и Томас и ние започнахме да гадаем какво може да бъде. За метеорит беше прекалено голямо, при това метеоритите никога не са единични. За всеки случай намалихме още повече скоростта. Това разбуди и останалите. Когато дойдоха, помня, Томас се пошегува, че сигурно е кораб. Често говорехме така. В космичното пространство все трябва да има кораби и на други системи, но по-лесно е да се срещнат два комара, пуснати един срещу друг от двете полукълба на Земята, отколкото два кораба. Вече напускахме облака от студен прах, той толкова оредя, че с невъоръжено око можеха да се различат звезди от шеста величина. Петното се оказа планетоид. Нещо подобно на Веста. Приблизително около четвърт билион тона, или малко повече. Изключително правилен, почти кълбо. Такива се срещат рядко. Беше ни по курса на два милипарсека. Летеше с космична скорост, а ние след него. Трубер попита дали можем да се приближим още повече. Казах, че можем на четвърт микропарсека.

Приближихме се. През телескопа приличаше на таралеж — кълбо, набодено с игли. Чудо — направо за музей. Трубер взе да спори с Бел дали има тектоничен произход. Томас подметна, че това може да се провери. Без никаква загуба на енергия, нали още не бяхме започнали ускорението. Та той де, щял да излети, да вземе проби и да се върне. Гима се колебаеше. Време имахме достатъчно, даже в резерва. Накрая се съгласи. Сигурно защото и аз бях там. Макар че мълчах. А може би именно за това. Между нас се бяха установили такива взаимоотношения, но за това ще ти разправа после. Започнахме да спорим; докато маневрирахме, малката планета се отдалечи,

следяхме я по радарите. Аз нервничех, защото от момента, в който се обърнахме към Земята, ни преследваха неуспехи. Глупави аварии, но трудно отстраними и като че ли възникваха без никаква видима причина. Не съм суеверен, макар и да вярвам, че както казват хората, нещастieto не идва никога само. Но нямах доказателства. Би ми се сторило детинщина. И все пак сам проверих двигателя на Томас и му поръчах да бъде внимателен. Прахът.

— Какво?

— Прахът. В границите на студения облак планетоидът действа като прахосмукачка, разбираш ли? Събира праха от пространството, в което се върти. Време има достатъчно. Прахът се утаява на пластове, така че може да удвои обема на планетоида. Но достатъчно е да духнат дюзите или даже да тропнеш по-силно, и прахът излита и остава да виси. Уж дреболия, но през него нищо не се вижда. Та точно това му обясних. Всъщност Томас го знаеше не по-зле от мене. Олаф го изстреля от бордовия катапулт, а аз отидох горе в щурманската да ръководя полета му. Виждах как се приближава, как маневрира, обръща ракетата и започва да се спуска равномерно към повърхността. Тогава го изгубих от погледа си, макар че ни деляха не повече от три мили.

— В радара ли го виждаше?

— Не. В телескопа. Инфрачервения. Но ние разговаряхме с него през цялото време. По радиото. Тъкмо си помислих, че отдавна не съм виждал Томас да се спуска така внимателно — от обръщането на кораба към Земята всички бяхме станали дяволски внимателни, — когато внезапно забелязах малка светкавица и едно тъмно петно започна да пълзи по повърхността на планетоида. Гима, който стоеше до мене, извика. Помислил, че Томас в последния момент, за да забави падането си, е стрелял. Понякога стрелят така, само че не в такива условия естествено. Бях сигурен, че Томас никога не би го направил. Това беше мълния.

— Мълния ли? Там?

— Виждаш ли, всяко тяло, движещо се с голяма скорост в облак, се зарежда от триенето със статично електричество. Между „Прометей“ и тази малка планета е имало няколко милиарда волта разлика в потенциала. Когато Томас кацнал, прескочила искра. Това беше светкавицата, която видяхме, а от рязкото покачване на

температурата прахът се издигна нагоре и след една минута целият диск беше вече забулен от облак. Ние не чувахме Томас — радиото му само пращеше. Бях много ядосан, най-вече на себе си, че не предвидих това. Ракетата беше снабдена със специални пръстеновидни токоотводители и зарядът трябваше да бъде отведен. Но не се размина. Разбира се, случват се мълнии, но не такива. Тази беше изключително мощна. Гима ме попита кога, според мене, ще се утаи облакът. Трубер не попита нищо. Беше ясно, че е нужно време. Много денонощия.

— Денонощия?

— Да. Притеглянето там е изключително слабо. Пуснат камък пада понякога с часове. А какво остава за прах, изхвърлен стотици метри нагоре? Казах на Гима да продължи работата си, защото ще се наложи да чакаме дълго.

— И нищо ли не можеше да се направи?

— Нищо. Тоест, ако бях уверен, че Томас си седи в ракетата, бих могъл да рискувам. Бих обърнал „Прометей“, бих се приближил и бих духнал с дюзите от близко разстояние с пълна тяга, за да се разлети тази напаст по цялата Галактика, но не бях уверен. А да го търся... къде? Повърхността на планетата по големина се равняваше сигурно на Корсика. И преди всичко в облака от прах бих могъл да мина на една крачка от него, без да го забележа. Имаше един изход. И той беше в ръцете на Томас. Можеше да стартира и да се върне.

— И не го ли направи?

— Не.

— Не знаеш ли защо?

— Досещам се. Трябваше да стартира слепешком. Аз виждах, че облакът се е издигнал само на половин миля от повърхността, но той не го знаеше. Боял се е да не се блъсне о някое било или скала. Можеше да падне на дъното на някоя дълбока пукнатина. И висяхме така ден, два — кислород и запаси храна той имаше за шест дни. Никой нищо не можеше да направи. Ходехме и мислехме как да измъкнем Томас от тази клопка. Опитвахме с излъчвателите. Вълни с различна дължина. Хвърляхме дори осветителни ракети. Нищо. Облакът беше черен като гроб. Трети ден, трета нощ. Измерванията показваха, че прахът спада, но не бях уверен дали ще спадне напълно за седемдесетте часа, които оставаха на Томас. Без храна той, разбира се, можеше да издържи там и повече, но не и без въздух. Изведнъж ми

хрумна една идея. Разсъждавах така: ракетата на Томас се състои главно от стомана. Ако на този проклет планетоид няма залежи от желязна руда, то може би ще успеем да го намерим с феротърсача. Това е апарат за откриване на желязни предмети. Нашият беше чувствителен, реагираше на пирон от разстояние три четвърти километра. Ракетата би намерил и от няколко мили. С Олаф проверихме отново апарата. После казах на Гима какво смятам да направя. И излетях.

— Сам ли?

— Да.

— Защо сам?

— Защото без Томас оставахме вече само двама пилоти, а „Прометей“ не можеше да рискува.

— И те съгласиха ли се?

Усмихнах се в тъмнината.

— Аз бях първи пилот. Гима не можеше да ми заповяда, можеше само да ме съветва, а аз преценявах всички „за“ и „против“ и казвах „да“ и „не“. Тоест, казвах, разбира се, „да“. Но в аварийни случаи решението зависеше от мене.

— А Олаф?

— Олаф ти вече познаваш и разбираш, че не излетях веднага. Но в края на краищата нали аз всъщност бях пратил Томас. Не можеше да възрази. И така излетях. Разбира се, без ракета.

— Без ракета ли?

— Да. В скафандър с газов пистолет. Така щеше да бъде малко по-дълго, но не чак толкова, колкото изглежда. Феротърсачът ме затрудни доста. Беше голям сандък, ужасно неудобен. Разбира се, там той не тежеше нищо, но когато влязох в облака, трябваше през цялото време да съм нащрек, да не би да се блъсна в нещо. В облака влязох незабелязано. Само звездите започнаха да изчезват — отначало по краищата, после половината небе стана черно. Огледах се. „Прометей“ светеше отдалеч целият — имаше приспособление, което правеше да луминесцира бронята му. Приличаше на дълъг бял молив с гъбичка на края. Това беше фотонният отражател. Изведнъж всичко изчезна. Преходът беше рязък. Секунда черна мъгла, а после — нищо. Радиото ми беше изключено и вместо него в слушалките ми пееше феротърсачът. До края на облака летях не повече от пет минути, а на

повърхността на планетата падах около два часа — налагаше се да бъда предпазлив. Електрическият фенер не ми свърши никаква работа, както впрочем и предполагах. Започна търсенето. Знаеш ли как изглеждат големите сталактити в пещерите.

— Зная.

— Там имаше нещо подобно, само че още по-необикновено. Говоря за това, което видях после, когато облакът вече спадна, защото по време на търсенето нищо не се виждаше — като че ли някой беше залял със смола стъклото на скафандъра ми. Феротърсачът беше привързан за мен с ремъци. Налагаше се да движа антената, да се ослушвам, да вървя с протегнати ръце — никога в живота си не съм падал толкова често, колкото там. Не бе опасно само поради слабото притегляне. Планетоидът беше осеян с каменни игли, с балансиращи скали — поставях крак и почвах бавно да падам нанякъде. Не смеех да се отблъсна, защото след това щях да летя нагоре четвърт час. Налагаше се просто да чакам: щом опитвах отново да тръгна, каменната лавина се раздвижваше под краката ми. Всички камъни бяха едва споени, защото ги свързваше много малка сила. Впрочем, не мисли, че ако там върху човек падне голям камък, не може да го убие. В случая действува вече не теглото, а масата. Наистина винаги има време да отскочиш, ако, разбира се, видиш или поне чуеш тази лавина. Но нали там и въздух нямаше — само по потрепването на скалите под краката се досещах, че може би отново съм нарушил равновесието на някоя канара, след което ми оставаше само да чакам дали тя няма да изскочи от тъмнината и да ме смаже... С една дума, така блуждаех няколко часа и отдавна бях престанал да считам за гениална идеята с феротърсача. На всичко отгоре се налагаше да внимавам на всяка стъпка, защото на няколко пъти се озовавах във въздуха, просто увисвах... като в лош сън. Най-накрая улових сигнал. Губих го сигурно осем пъти — не помня точно. Но във всеки случай, когато най-после открих ракетата на Томас, на „Прометей“ вече беше нощ.

Ракетата стоеше наклонена, наполовина зарита в дяволския прах. Този прах е най-мекото, най-нежното нещо в света, разбираш ли? Почти нематериално... Най-лекият пух на Земята оказва по-голямо съпротивление. Прашинките са така невероятно малки... Погледнах вътре — Томас не беше в ракетата. Казах, че стоеше наклонена, но съвсем не бях уверен в това; без специални апарати там трудно

можеше да се определи вертикалът. За измерванията ще отиде час, а обикновеният отвес — нали там той не тежеше нищо — щеше да пърха на края на шнура като муха, вместо да виси, както му се полага... Затова не се учудих, че Томас не бе пробвал да стартира. Влязох вътре. Веднага разбрах, че се е опитвал да установи точния вертикал, използвайки подръчни средства, но нищо не беше постигнал. Храна имаше достатъчно, но нямаше кислород. Изглежда бе прелял целия запас в балона на скафандъра си и беше излязъл.

— Защо?

— Аз също се питах защо. Той беше прекарал там три дни. В тези ракети има само кресло, екран, лостове и люк зад гърба. Поседях вътре няколко минути. Вече ми беше ясно, че няма да го намеря. Отначало си помислих, че може би е излязъл точно тогава, когато долетях, че е използвал газовия пистолет, за да се върне на „Прометей“, и вече седи там, а аз пълзя тук по тия пияни камъни... Изскочих така енергично от ракетата, че се понесох нагоре и полетях. Никакво усещане за посока, нищо. Знаеш ли какво е, когато в абсолютна тъмнина видиш искри? Какво ли няма да ти се привиди тогава! Какви лъчи, какви картини! Нещо подобно става и с чувството за равновесие. Там, където въобще няма притегляне, е още половин беда, ако човек свикне. Когато има притегляне, само че много слабо, както на тази черупка... то лабиринтът на нашето ухо реагира съвсем хаотично, да не кажа — като побъркано. Ту ти се струва, че летиш право нагоре като топка, ту че падаш в пропаст и така през цялото време. А понякога съвсем неочаквано се появява усещането, че се въртиш и че ръцете, краката, тялото ти са разменили местата си, сякаш и главата ти вече не е там, където трябва да бъде.

Летях така, докато не се ударих в някакъв камък, отблъснах се, закачих се за нещо, превъртах се, но успях да се хвана за издатината на скалата... Там лежеше някой. Томас.

Ери затаи дъх.

— Не. Не е това, което си мислиш. Той беше жив. Веднага седна. Включих радиото. На такова късо разстояние се чувахме много добре.

„Ти ли си?“ — попита той.

„Да, аз съм“ — отговорих.

Сцена между луди от лоша комедия. Но беше точно така. Станахме и двамата.

„Как се чувствуваш“ — попитах.

„Прекрасно. А ти?“

Това ме смути малко, но казах:

„Благодаря, много добре, в къщи също всички сме здрави.“

— Това беше идиотизъм, но мислех, че той нарочно говори така — за да покаже, че още се държи, нали разбираш?

— Разбирам.

„Кислород имаш ли?“ — попитах. Това беше най-важното.

„А, дреболия“ — отговори той.

Размислях какво да правя. Да го изстрелям с ракетата? Много е рисковано. Честно казано, много не се зарадвах. Боях се — по-точно чувствувах неувереност — трудно е да се обясни. Положението беше нереално. Имаше нещо странно в него, макар че не знаех какво. Дори не се бях зарадвал на щастливата среща.

„И какво прави през цялото време?“ — попитах. Това беше важно. Ако се е опитвал да прави нещо, макар и да събира минерали, би било добър признак.

„Различни неща — каза той. — А ти какво правиш, Том?“

„Том“ — повторих аз и по гърба ми полазиха студени тръпки, защото Ардер загина преди една година и Томас прекрасно знаеше това.

„Ти си Том, нали? Познах те по гласа.“

Мълчах, а той докосна с ръкавицата си скафандъра ми и каза:

„Дяволски свят, нали? Нищо не се вижда и нищо няма.

Представях си го съвсем иначе. А ти?“

Помислих, че за Ардер просто му се е сторило... В края на краищата такива работи са се случвали и с други хора.

„Да — казах аз. — Тук не е интересно. Да вървим, а, Томас?“

„Да вървим? — удиви се той. — Как така... Том?“

Престанах да обръщам внимание на това „Том“.

„Нима смяташ тук да останеш?“ — казах.

„А ти?“

Разиграва ме — помислих си, — но вече е време да свършим с тези глупави шеги.

„Не — казах. — Трябва да се връщаме. Къде ти е пистолетът?“

„Загубих го, когато умрях.“

„Какво?!“

„Но аз не се разстройвам — каза той. — На мъртвия не му е нужен пистолет.“

„Добре, добре — казах. — Дай да те затегна и да тръгваме.“

„Побъркал ли си се, Том? Къде?“

„На «Прометей».“

„Но него го няма...“

„Той е там, далеч. Е, хайде, дай да те затегна.“

„Почакай!“ Отблъсна ме. „Говориш някак странно. Ти не си Том!“

„Там е работата, че не съм. Аз съм Ел.“

„И ти ли си умрял? Кога?“

Вече започвах да разбирам какво му е и реших да се преструвам.

„Ами — казах — преди няколко дни. Дай все пак да те затегна.“

Но той не позволи. Почнахме да се борим: отначало на шега, а после все по-сериозно. Опитах се да го хвана, но през скафандъра не можех. Какво да правя. Не можех да го оставя нито за минута, защото втори път вече не бих го намерил. Чудесата не се повтарят. А той искаше да остане тук, защото се мислеше за умрял. И така след много приказки, когато ми се стори, че съм го убедил, той като че ли се съгласи и аз му дадох да подържи газовия ми пистолет. Тогава той приближи лицето си до моето и извика:

„Подлец! Ти ме измами! Ти си жив!“ — и стреля в мен.

— Скафандърът беше много здрав — продължих аз. — Не се проби. Целият се огъна в тялото, счупи ми ребро, притисна го, смаза мускулите ми, но не се проби. Даже не загубих съзнание. Само известно време не можех да движа ръката си и чувствувах по топлината, че вътре тече кръв. Все пак изглежда за миг ми се е завило свят, защото когато станах, Томас го нямаше и не зная кога и как е изчезнал. Търсих го слепешком, пълзях на четири крака, но вместо него намерих пистолета. Изглежда, го беше хвърлил веднага след изстрела. И с негова помощ се измъкнах. Забелязаха ме веднага, щом излязох от облака. Олаф приближи кораба и ме прибраха. Казах им, че не съм намерил Томас. Че съм открил само празната ракета, че съм изпуснал пистолета и той изгърмял, когато съм се спънал в него. Скафандърът е двоен. Късче от вътрешната му обвивка се бе забило в мен.

Пак мълчание и плясък на вълна — нарастващ, протяжен, като че ли се готвеше да прескочи плажа, без да се смущава от неуспехите на предшествениците си.

— Излетяхте ли?...

— Не. Чакахме. След два дена облакът спадна и излетях втори път. Сам. Разбираш, нали?

— Разбирам.

— Бързо го намерих, защото скафандърът му светеше в тъмното. Лежеше под каменна игла. Лицето му не се виждаше, стъклото отвътре беше покрито със скреж така, че когато го повдигнах, в първия момент помислих, че държа в ръцете си само празна обвивка. Но това беше той. Оставих го и се върнах в ракетата. След като я огледах по-внимателно, разбрах защо се бе случило това. Беше спрял часовникът му. Съвсем обикновен часовник. И той бе загубил представа за времето. Часовникът, отброяващ часовете и дните. Поправих го и го оставих, та никой да не може се досети...

Публикувано във вестник „Орбита“, броеве 46,47/1972 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.